

Apteekkien ammattieettinen neuvottelukunta

KANNANOTTO

TUPAKAN MYYNTI APTEEKISSA

Jokin aika sitten julkaistiin uutinen, jonka mukaan eräs apteekki oli näyttävästi aloittanut tupakan myynnin. Taustalla oli nikotiinivalmisteiden vapauttaminen sellaisiin kauppoihin ja kioskeihin, joissa myydään tupakkaa. Apteekki aloitti tupakan ja nikotiinivalmisteiden myynnin apteekin yhteydessä toimivan rohdoskaupan lukuun. (1)

Neuvottelukuntaa on pyydetty kokoamaan asiaan liittyvät eettiset ja ammatilliset näkökulmat.

Tupakan myynti apteekissa ei ole uusi ilmiö. Kanadassa se on sallittua useimmissa osavaltioissa, ja USA:ssa etenkin suuret ketjuapteekit myyvät tupakkaa. Euroopassa apteekit eivät kuitenkaan ole ottaneet tupakkaa tuotevalikoimaansa, sillä sen on nähty olevan jyrkästi ristiriidassa apteekkien ammatillisen roolin kanssa (2). Suomessa mm. Lääkelaitoksen ylijohtaja on ottanut voimakkaasti kantaa siihen, missä apteekkien ammatillisuuden rajat kulkevat (3).

Suomessa apteekkien yhteydessä toimii yli 60 rohdoskauppaa. Rohdoskaupoista myydään yleisiä kauppatavaroita, ja toiminta on integroitu apteekin muuhun toimintaan. Asiakas ei välttämättä lainkaan huomaa asioivansa kahdessa eri yrityksessä. Järjestely on apteekkeille taloudellisesti järkevä, jos muuta kuin lääkemyyntiä on kohtuullisen paljon.

Nikotiinivalmisteiden vapauduttua apteekin ulkopuoliseen myyntiin on tuotteiden siirto rohdoskaupan puolelle ollut mahdollista. Lainsäädännön mukaan nikotiinivalmisteiden myynti edellyttää kuitenkin myös tupakan myyntiä. Siten nikotiinivalmisteet rohdoskauppaansa siirtäneet apteekkarit ovat lainsäädännön velvoittamina joutuneet aloittamaan tupakan myynnin rohdoskaupassaan. Asiakkaan näkökulmasta tupakka on tullut apteekkeihin.

Neuvottelukunta totesi, että tupakan myynti on ristiriidassa apteekkien keskeisen toiminta-ajatuksen, terveyden vaalimisen ja edistämisen, kanssa. Ammatillisia ja eettisiä periaatteita ei voi tässä tapauksessa erottaa toisistaan. Vaikka nikotiinivalmisteiden myyntijärjestely rohdoskaupan kautta olisi taloudellisesti perusteltua, ei ammattietiikka voi joustaa tupakan myyntiin.

Monissa apteekkeissa tehdään tupakasta vierotustyötä, ja apteekkilaiset ovat viime aikoina kouluttautuneet tähän tehtävään laajasti. Tupakan ottaminen tuotevalikoimaan heikentää apteekin roolin uskottavuutta osana terveydenhuoltoa ja kyseenalaistaa motiivin vieroitustyöhön. Sama henkilö ei voi sekä myydä tupakkaa että pyrkiä vierottamaan ihmisiä sen käytöstä.

Julkisuuteen nostettua tapausta voitaneen pitää myös jonkinlaisena yhteiskunnallisena protestina, eikä sen motiivina välttämättä ole olleet taloudelliset pyrkimykset tai halu heikentää apteekkien ammatillista roolia. Lainmuutos, jolla haasteellista hoidon ohjausta vaativat nikotiinilääkkeet vapautettiin apteekkien ulkopuoliseen myyntiin, herätti farmasian ammattikunnassa voimakkaita tunteita. Se koettiin terveystaloudellisesti vääränä, apteekkien työtä aliarvioivana päätöksenä. (4)

Lainmuutoksen seurauksena suuri osa nikotiinivalmisteiden myynnistä on siirtynyt pois apteekkeista. Erityisesti kauppiaiden edunvalvojat haluavat nähdä nikotiinivalmisteiden myynnin laajentamisen ensimmäisenä askeleena kohti muidenkin itsehoitolääkkeiden myynnin vapauttamista. Yksittäisen apteekin ulostulo tupakanmyyjänä saattaa myös heijastella kysymystä siitä, mikä tulee olemaan apteekkien tulevaisuus, jos lääkkeitä siirtyy muihin myyntikanaviin. Neuvottelukunnan käsitys asiasta on se, että apteekkeilla tulee muuttuvassakin toimintaympäristössä olla päämääränään kehittää toimintaansa ammatillisista ja eettisesti kestävästä lähtökohdista.

Apteekkitoiminnan eettiset ohjeet

III Apteekkari, proviisori tai farmaseutti harjoittaa ammatissaan sellaista toimintaa, joka ei ole ristiriidassa farmasian tai muun terveydenhuollon yleisesti hyväksytyjen periaatteiden kanssa.

Ammatillinen tieto ja osaaminen on kaiken toiminnan perusta ja sopusoinnussa sekä farmasian että muun terveydenhuollon tavoitteiden kanssa.

Lähteet:

1. Mediuutiset 5.5.2006.
2. Suchanek Hudmon ym. Tobacco sales in pharmacies: time to quit. Tobacco Control 2006; 15 :35-38.
3. Hannes Wahlroos. Apteekkiketjut, -kioskit ja -marketit, missä on pihvi? Pääkirjoitus. TABU 15.10.2006.
4. Nikotiinia viedään kauppoihin väärin perustein. Apteekkari 10/2005.